

מסורת הש"ס

(א) פסחים לא. (ב) טעם לקט קי. ב"ב קכא. (ג) ב"ק ח: ע"ש,

מוסף רש"י

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות. שמה יטלנה בעל חוב דראובן משמעון בשביל חוב ששעבדה לו ראובן, שישלם לו ראובן זה מעותיו לשמעון, ולא היו לו נכסים עוד על דבר אחריות זו (פסחים לא.). וזקפן עליו במלוה. שלא היו מעות לשמעון שפקק על שדה זו וכתב לראובן שטר עליה ושיעבד נכסיו לו עליה (טו). ומת ראובן. המוכר, וכתב בעל חוב וטורפה משמעון ועדיין לא נתן שמעון המעות לראובן ולא ליתומיו, ופיסקיה שמעון לבעל חוב דלראובן בחלות המעות (טו). דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן. אע"ג דלראובן קביל עליה אחריות מכרה זו אפילו הכי יטלין בני ראובן לנא על שמעון ולומר אנן מטלטלי שבק אבון גבך. לא ייתא מיב עזי אלא מעות ולא היה קץ ליתנן לבעל חוב ולא לשכנן בשביל אחריות מכרתם. דמטלטלי דיתמי לא שיעבדום לבעל חוב, דקרקע של יתומים הוא בני דלמתינן בעל חוב גובה אותה בחובת אביהן, משום דמתיים חל שיעבדה עליהן, אבל על מעות שלא היו צעין לא חיל שיעבדו מחייב עליהן וכשנן בעין און כאלו לה, וזבעלי השעות הדינו יתומים לא הלוה זה כלום (טו). אמר רבא אי פיקח אידיך. זה שמעון, טיעון ויחמר להם און לי מעות לפרוע להם אלא קרקע ים לי ומתנה להם בחובותם וחזר וגובה בחייו: ב"ח. של אביהם: חוזר וגובה אותה מכרה. מכירה שקבל אביהן עליו, דהשתא כי אנכי להו הא ארעא איגליא מיתנא לאלו מטלטלי הוא דשקיל גביה אלא קרקע (טו). ויתומים. בני מלוה, שבבו קרקע. מן הלוה, בעל חוב. של אביהן שנתייב לו אפיון מעות, חוזר וגובה אותה מן (ושב"ס ב"ב קכח). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. ר"ש מלי גובה אותה שדה, ולמיר גובה שיעבדי שקלא, ר"ש משמעון גובה מוציאת דאל תכל בעל דברים דדיי את דשקלא כוליה נכסי דראובן (ב"ק ח:). ולא אמרין. דגובה מלי, אלא דובן לוי צינות (טו).

תוספות ר"ד

אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי ל"י מניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטור קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"ז דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאזיל שמעון ומפצי ל"י שאליו מכרה שמעון

ואתא בעל חוב דראובן. שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו כת ומאלה ציד שמעון הכי נמי הוה טריף לה: **דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה**. כשם שאליו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות וכת בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפלשו ועל

ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפנה לו: **נהי דאחריות דעלמא**. כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קיבל עליה שמעון: **אחריות דנפשיה**. ערעור הכת לו מחמת עצמו: **כבעל חוב דעלמא דמי**. המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות וכת בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן לריץ שמעון לפלשו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשרשה ראובן מיעקב ומכרה וכת בעל חוב דיעקב יפלנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעהי דכתוה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון: **ווקפן עליו במלוה**. שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם: **ופייסיה בוזוי**. במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו: **מטלטלי שביק אבון גבך**. והיה בעל חוב של אצינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה קץ ליתנן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין קץ לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו: **מגזי להו ארעא**. כשתצוהו היתומים יפרע להן קרקע

בדמי המעות והדר גבי מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מלו למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחנוהו במעות דאמר להו ע"י שעבד חוב אביכם כתה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו: ב"ח. של אביהם: **חוזר וגובה אותה מהם**. כאלו נפלה להם ממנה כירושה: **כל שדוסי**. בשטר אחד. דבשני שטרות אין גוצין מלי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמזי א"ל הניח קץ שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו כשעבדוך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: **ר"ש מזה גובה ר"ש מזה גובה**. וכדמסיים ואזיל דובן לוי משמעון צינות ששעבד בעל חוב עליה ולא שצק צינות משל ראובן אלא שמעון הלכך ר"ש לגבות משמעון עידיה גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאנמנא משל ראובן אכלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות ר"ש מלי גובה כגון אם לא ימנא אלא שמעון משל ראובן אלא ויצורית גובה צינות מלי דא"ל לקחת את שעבדי צינותי שדיני מוטל עליה. ואע"ג דאילו לקחה לוי לצינותיו זו מראובן והניח אצלו ויצורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדמתן [וגישן מח:] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן ויצורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יערוף לקוחות אצל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכת טירפא הוא כת: **דינא**

ולא נהירא לרבי דמזי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויצורית משום תקנה דלוקח ראשון אנה צחק תקנתא לא ניחא לי כדרכא בפי"ק דב"ק (דף סג) הלכך מזי לפרש בשני שטרות וציומר. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר א' אצל בשני שטרות ולקח שמעון ויצורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלי דא"ל להכי טרחי וצני ארעא דלא חזיא למיקס קמנן דודאי אם היו כולם ציד שמעון האחרונה שהיא ויצורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידיה באחרונה ולקח לוי אותה עידיה אינו יכול לגבות מלי אותה עידיה מהאי טעמא דלהכי טרחי וצני ארעא דלא חזיא קץ דודאי אם היו כולם ציד שמעון הצינות והיצורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידיה היה מגבה לו והיה הרשות צידו כדמפרש טעמא דב"ק (שם) וכן אם זצן לוי צינותי ושצק צינותי יכול לומר הנחתי קץ מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומייהו יתכן להיות ר"ש מזה גובה ר"ש מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה צעין שהאחרונה עידיה והראשונה שלקח לוי צינותי ולא שצק צינותי דכוותה ולא מזי למימר השתא טרחי וצני ארעא דלא חזיא קץ: **ר"צה** מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דלמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויצורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכוליה משועבדים יניהו שהרי זה הצי"ח כת מכת ראובן:

מי שהיה נשוי פרק עשירי כתובות

צב.

זקפו במלוה לא מזי אמרי בני ראובן לשמעון מידו דחשצינן הניק מעות כאילו הן מונחין צידו במשכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אתי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו ללא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דעייל ונפיק אזוי אין המכר קיים וכזוקפו עליו במלוה תו לא עייל ונפיק אזוי ולא הוה לריץ למימר אלא ונתקיים המכר ותו לא אפי"ה אומר רבי דלילטריץ למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לצ"ח מתני' היא

בפ' הכותב (לעיל פד). ר"ע אומר אין מרחמין דצין אלא יתנו לירשים שכולן לריכין שצוה ואין היורשים לריכין שצוה אכל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מוחזק בזה וס"ד יעכס לעצמו תחת אחריות שאצינן חייב אפי' הכי לא יעכס דמטלטלי דיתמי יניהו ועוד נראה לרבי דוקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון מטלטלי שצק אצינו גבך עד כאן לא קאמר ר"ע יתנו לירשים אלא משום דכולן לריכין שצוה ואין היורשים לריכין שצוה הא אי אחרים נמי לא הוו לריכין שצוה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שצוה לריץ הא ליכא למימר הכא שמה התפיסו לררי דכל זמן שמעות המקח צידו עדיין למה יתפיסו אחרים תמתיסה הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל זקפו במלוה איכא למיחש טפי שמה התפיסו לררי שיעכב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שיר"ש שיכתוב עליו שטר מלוה אכל לא זקפו ליכא למיחש שמה התפיסו לררי וליכא שצוה והואיל וכן לא מלו יתמי למימר ליה ולא מידו. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש ללררי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כג). דאין מוקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רצית אוכלת צהן משום לררי משכחת לה דמוקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמאלת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ומוקקין הואיל ולא חיישינן ללררי ואמר לי רבי נהי דציתומים גדולים לא הוה חיישינן ללררי כה"ג ציתומים קטנים חיישינן טפי: **ופייסייה בוזוי**. אומר רבי דרבותא הוא לא מצעיא היכא דלא פייסיה דלינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שזהו וסילק בעל חוב זה מעליהן קא ממעט לן דאפי"ה אמרי ליה אן מטלטלין כו': **אי פיקח אידיך מגזי דחו ניהל"יהו וכו'**. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו). דדינו דבעל חוב בוזוי היכא דלית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה צדק לא יתן לו זוזי כגון הכא דמזי מגזי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר כ"ז שדותיו ל"שמעון**. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' ר"ש מזה גובה ר"ש מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת ממותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלי דא"ל הניח קץ שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנאה שמעון נסתלק שיעבדוך ונשאר שיעבדוך על הנותרות

מלוה אכל לא זקפו ליכא למיחש שמה התפיסו לררי וליכא שצוה והואיל וכן לא מלו יתמי למימר ליה ולא מידו. מ"ר. ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש ללררי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כג). דאין מוקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רצית אוכלת צהן משום לררי משכחת לה דמוקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמאלת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ומוקקין הואיל ולא חיישינן ללררי ואמר לי רבי נהי דציתומים גדולים לא הוה חיישינן ללררי כה"ג ציתומים קטנים חיישינן טפי: **ופייסייה בוזוי**. אומר רבי דרבותא הוא לא מצעיא היכא דלא פייסיה דלינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שזהו וסילק בעל חוב זה מעליהן קא ממעט לן דאפי"ה אמרי ליה אן מטלטלין כו': **אי פיקח אידיך מגזי דחו ניהל"יהו וכו'**. מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו). דדינו דבעל חוב בוזוי היכא דלית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה צדק לא יתן לו זוזי כגון הכא דמזי מגזי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין: **ראובן שמכר כ"ז שדותיו ל"שמעון**. פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' ר"ש מזה גובה ר"ש מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת ממותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלי דא"ל הניח קץ שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומעשה שקנאה שמעון נסתלק שיעבדוך ונשאר שיעבדוך על הנותרות

ולא נהירא לרבי דמזי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן ויצורית משום תקנה דלוקח ראשון אנה צחק תקנתא לא ניחא לי כדרכא בפי"ק דב"ק (דף סג) הלכך מזי לפרש בשני שטרות וציומר. מ"ר. ולי נראה כפירוש הקונטרס דדוקא בשטר א' אצל בשני שטרות ולקח שמעון ויצורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלי דא"ל להכי טרחי וצני ארעא דלא חזיא למיקס קמנן דודאי אם היו כולם ציד שמעון האחרונה שהיא ויצורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידיה באחרונה ולקח לוי אותה עידיה אינו יכול לגבות מלי אותה עידיה מהאי טעמא דלהכי טרחי וצני ארעא דלא חזיא קץ דודאי אם היו כולם ציד שמעון הצינות והיצורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידיה היה מגבה לו והיה הרשות צידו כדמפרש טעמא דב"ק (שם) וכן אם זצן לוי צינותי ושצק צינותי יכול לומר הנחתי קץ מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומייהו יתכן להיות ר"ש מזה גובה ר"ש מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה צעין שהאחרונה עידיה והראשונה שלקח לוי צינותי ולא שצק צינותי דכוותה ולא מזי למימר השתא טרחי וצני ארעא דלא חזיא קץ: **ר"צה** מזה גובה רצה מזה גובה. ואע"ג דלמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן ויצורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכוליה משועבדים יניהו שהרי זה הצי"ח כת מכת ראובן:

עין משפט ור מוצה

י ד א ב מיי פ"ט מהל' מכירה הל' י סמג לאון קפ טו"ש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ג:
טו ג ד מיי פ"ט מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין דז טור ח"מ סימן קא:
סז ה מיי שם הל' ט סמג שם טו"ש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:
יז ו מיי פ"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין דז טו"ש"ע שם סי' קט סעיף א:

פסיק

תוספות ר"ד (המשך)

זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטורפה ממנו היה שמעון מפצוה ועל ראובן לא יוכל לחזור שחרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: איולי רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הכא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן באחריות ואחא ב"ח דיעבד וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעבד בב"ח דעלמא דמי: אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליהן ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בוזוי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי דיתמינן לב"ח ואי פיקח הוא שמעון מגבי ל"י ניהלי' והדר גבי ארעא איגליא מיתנא לאלו מטלטלי הוא דשקיל גביה אלא קרקע (טו). ויתומים. בני מלוה, שבבו קרקע. מן הלוה, בעל חוב. של אביהן שנתייב לו אפיון מעות, חוזר וגובה אותה מן (ושב"ס ב"ב קכח). רצה מזה גובה רצה מזה גובה. ר"ש מלי גובה אותה שדה, ולמיר גובה שיעבדי שקלא, ר"ש משמעון גובה מוציאת דאל תכל בעל דברים דדיי את דשקלא כוליה נכסי דראובן (ב"ק ח:). ולא אמרין. דגובה מלי, אלא דובן לוי צינות (טו).